

ВІТА ГАМАНЮК

ORCID ID: 0000-0002-3522-7673

vitana65@gmail.com

докторка педагогічних наук, професорка
Криворізький державний педагогічний університет
просп. Університетський, 54, м. Кривий Ріг

АРТЕМ ГЛІНКИН

ORCID ID: 0009-0002-5555-8696

somersonj@gmail.com

аспірант
Криворізький державний педагогічний університет
просп. Університетський, 54, м. Кривий Ріг

МЕДІАЦІЯ І МЕДІАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ: СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ ТА ЇХ СТРУКТУРА

У статті здійснено теоретичне осмислення понять «медіація» та «медіативна компетентність» у контексті сучасної мовної освіти. Проаналізовано еволюцію трактування медіації у редакціях Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти 2001 та 2020 років, зокрема з'ясовано специфіку її інтерпретації в німецькомовному науковому дискурсі. Констатовано відсутність уніфікованого підходу до визначення медіативної компетентності в сучасних наукових дослідженнях.

Уточнено зміст терміна «медіація» – процес посередництва між співрозмовниками задля передавання змісту інформації та уможливлення її розуміння. Виконано порівняльний аналіз умінь, передбачених Державними стандартами базової та профільної середньої освіти України, із видами медіативної діяльності, визначеними в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти (2020).

Витлумачено поняття «медіативна компетентність» – здатність особистості здійснювати внутрішньо-мовне, міжмовне та міжкультурне посередництво під час взаємодії комунікантів для забезпечення взаєморозуміння; між індивідами та різними формами подання інформації (текстова, числова, візуальна, звукова, таблична, електронна) через інтерпретацію, перефразування та узагальнення змісту повідомлення. Виокремлено структуру медіативної компетентності, що містить такі компоненти: лінгвістичний (використання лексико-граматичних засобів); комунікативний (адаптування та перефразування повідомлення); організаційно-управлінський (координація та фасилітація взаємодії); соціокультурний (знання традицій, ціннісних систем і норм поведінки); рефлексивно-емоційний (емоційний самоконтроль та нейтральність під час спілкування); прагматичний (ефективна посередницька діяльність).

Ключові слова: мовна освіта, навчання іноземних мов, медіація, медіативна компетентність, структура медіативної компетентності.

VITA HAMANIUK

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kryvyi Rih State Pedagogical University
54 Universytetskyi Avenue, Kryvyi Rih

ARTEM HLINKIN

Postgraduate Student
Kryvyi Rih State Pedagogical University
54 Universytetskyi Avenue, Kryvyi Rih

MEDIATION AND MEDIATIVE COMPETENCE: THE ESSENCE OF THE CONCEPTS AND THEIR STRUCTURE

The relevance of the study is determined by the need to prepare learners for cooperation in multilingual and multicultural educational environments, which involves not only mastering a foreign language as a means of communication, but also preventing intercultural misunderstandings, resolving conflicts, and performing effective mediation activities. Accordingly, particular importance is attached to the concepts of mediation as a type of communicative activity involving interaction

between people, languages, cultures, and various forms of information representation, and mediative competence as the ability that enables such activity. At the same time, the lack of clear differentiation between these concepts, the absence of a unified approach to the structure of mediative competence, and the need to clarify the representation of the mediative component in national educational standards confirm the relevance of the research topic in the context of contemporary educational realities.

The aim of the article is to specify the content of the concepts of mediation and mediative competence, to analyse scientific works addressing their structure, and to identify the components of mediative competence.

To achieve this aim, theoretical methods were applied, including literature analysis and synthesis (to identify the structure of mediative competence), as well as systematisation and generalisation (to formulate the definitions of “mediation” and “mediative competence”).

The phenomenon of mediation is interpreted as a process of facilitating interaction between interlocutors in order to convey meaning and ensure understanding. The term “mediative competence” is defined as the ability of an individual to perform intra-lingual, interlingual, and intercultural mediation in the course of communication to ensure mutual understanding between participants, as well as between individuals and various forms of information representation (textual, numerical, visual, audio, tabular, and digital) through interpretation, paraphrasing, and summarising of message content.

The structure of mediative competence includes the following components: linguistic (use of lexical and grammatical means); communicative (adaptation and paraphrasing of messages); organisational-managerial (coordination and facilitation of interaction); sociocultural (knowledge of traditions, value systems, and behavioural norms); reflective-emotional (emotional self-regulation and neutrality in communication); and pragmatic (effective mediation activity).

Key words: language education, foreign language teaching, mediation, mediative competence, structure of mediative competence.

У сучасному багатомовному та мультикультурному освітньому просторі зростає потреба в підготовці здобувачів освіти не лише до оволодіння іноземною мовою як засобом комунікації, а й до ефективної участі в різних видах міжмовної та міжкультурної взаємодії. У цьому контексті особливої ваги набувають поняття «медіація» як вид комунікативної діяльності, що передбачає посередництво між людьми, мовами, культурами і різними формами представлення інформації, та «медіативна компетентність» як здатність, що уможливорює вказаний вид діяльності.

Попри активне впровадження положень «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти» (ЗЄР) [16], [17] у вітчизняні законодавчі освітні документи, термінологічне осмислення понять «медіація» та «медіативна компетентність» в українській лінгводидактиці залишається фрагментарним. Відсутність розмежувань означених феноменів, єдиного погляду щодо структури медіативної компетентності, а також потреба у з'ясуванні особливостей відображення медіативного аспекту у вітчизняних освітніх стандартах актуалізують вибір теми дослідження.

Поняття «медіація» витлумачено в працях зарубіжних і вітчизняних науковців у пізнавально-освітньому (М. Байрам (M. Byram) [14], Е. Піккардо (E. Piccardo) [24; 25]); соціальному (Ж. Аден (J. Aden) [12], Д. Вайсманн (D. Weissmann) [12], І. Енгестрьом (Y. Engeström) [18]); когнітивно-соціальному (К. Крамш (C. Kramsch) [20; 21], Д. Райман (D. Reimann) [26], М. Холлідей (M. Halliday) [19]); культурному вимірах (Г. Барковські (H. Barkowski) [13], А. Гоар-Раденкович (A. Gohard-Radenkovic) [29], Ж. Зарат (G. Zarate) [29], Г. Крумм (H.-J. Krumm) [13], Д. Люссє (D. Lussier) [29], О. Пасічник [9], Г. Пенц (H. Penz) [29]). Відмінності у значенні вказаного терміна розглянуто в німецькомовній редакції ЗЄР [27], тоді як види медіативної діяльності та медіативних стратегій зазначені в англomовному виданні ЗЄР 2020 [17]. Своєю чергою, феномен «медіативна компетентність» досліджено у працях А. Вернер (A. Werner) [28], І. Єрастової-Михалусь [6], О. Долгушевої [5], Т. Кібальнікової [5], А. Мельник [8] та Д. Ципіної [6; 11]. Структуру медіативної компетентності подано у наукових розвідках А. Вернер [28] та Д. Ципіної [11].

Мета статті – уточнити зміст понять «медіація» та «медіативна компетентність», проаналізувати наукові праці, в яких подано структуру означених понять, та виокремити компоненти медіативної компетентності.

Для досягнення поставленої мети застосовано теоретичні методи: аналіз літератури, синтез – для виокремлення структури медіативної компетентності; систематизація та узагальнення – для формулювання дефініцій термінів «медіація» та «медіативна компетентність».

У сучасному мультикультурному суспільстві відбувається обмін мовним, культурним і соціальним досвідом між представниками різних культурних спільнот, що викликає потребу в узгодженні позицій, поясненні змісту повідомлень, адаптуванні інформації згідно з потребами адресата і культурним контекстом, необхідним для досягнення порозуміння. З огляду на це медіація є ключовим інструментом

ефективної взаємодії під час міжкультурної співпраці та цифрової комунікації, що сприяє уникненню ситуацій непорозуміння і мовно-культурних конфліктів та уможливує досягнення консенсусу. Своєю чергою, реалізація медіації відбувається за умов набуття особистістю певних здатностей, необхідних для розв'язання складних комунікативних завдань, врегулювання ситуацій і здійснення ефективної посередницької діяльності. У зв'язку з цим необхідною умовою здійснення медіативних дій є сформована медіативна компетентність. Розглянемо докладніше поняття «медіація» у міжнародних і вітчизняних нормативно-правових документах.

У європейських освітніх документах, зокрема ЗЄР, під медіацією розуміють «діяльність, під час якої користувач мови не прагне висловити власні думки, а лише виступає посередником між співрозмовниками, які не можуть безпосередньо порозумітися – зазвичай (але не винятково) це мовці різних мов» [16, с. 87]. Водночас в німецькомовній редакції ЗЄР [27] та в німецькомовному дидактичному дискурсі у тому ж контексті вживають два поняття – «die Mediation» та «die Vermittlung», між якими є певні відмінності у трактуванні. Так, згідно зі «Спеціалізованим словником німецької мови як іноземної та другої мови», загальне позначення мовного посередництва «Sprachmittlung» розуміють як усний або письмовий переклад: «Переклад тексту оригіналу однієї мови в цільовий текст іншою мовою» [13, с. 305]. Натомість поняття «Mediation» інтерпретують також як переклад, проте підкреслюють, що на відміну від «Vermittlung», мова йде не про дослівний переклад, а про трансліювання змісту з акцентом на суттєвій, контекстуально значущій інформації [13].

В оновленому виданні «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти» 2020 року [17] під поняттям медіації розуміють одночасне задіяння рецепції, продукції та інтеракції, що відображає комплексний характер мовленнєвої діяльності. Цей аспект передбачає ретрансляцію інформації, формулювання ідей задля порозуміння між учасниками спілкування. Відповідно, медіація – «процес, у якому користувач або учень виступає соціальним агентом, який створює «мости» та допомагає формувати або передавати смисл – іноді в межах однієї мови, іноді між різними модальностями (наприклад, з усної мови на жестову або навпаки – у міжмодальній комунікації), а іноді з однієї мови на іншу (у міжмовній медіації)» [17, с. 90]. Відтак медіація в сучасному розумінні постає не як суто перекладацька діяльність, а як інтегративний процес творення, інтерпретації та трансляції смислу, який реалізують у соціальному, педагогічному, культурному й міжмовному вимірах спілкування.

В українськомовних нормативно-правових документах поняття «медіація» використовується переважно у юридичній площині. Так, наприклад, у Законі України «Про медіацію», медіація потрактовується як «позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів» [7]. Відповідно, у правовому полі медіація постає передусім як механізм врегулювання конфлікту, що суттєво звужує її зміст порівняно з освітнім трактуванням ЗЄР.

З іншого боку, поняття «медіація» розглянуто і у лексикографічних джерелах. Аналіз англomовних словників [15; 22; 23] засвідчує, що спільними для всіх дефініцій є акцент на активному діалозі, залученні нейтральної сторони та спрямованості процесу на досягнення компромісу чи примирення.

У «Тлумачному словнику української мови» та «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» зазначено: «Медіація – міжнародне посередництво, мирний спосіб розв'язання міжнародних конфліктів за допомогою держави, яка не бере участі у конфлікті» [1; 10]. У словнику-довіднику «Практика медіації» під медіацією розуміють шлях до досягнення взаємовигідного рішення за принципом «виграш – виграш» [2]. Відтак у лексикографічних джерелах медіацію асоціюють із врегулюванням конфлікту та досягненням компромісу за участю нейтральної сторони, що цілком суголосно розумінню поняття через призму правових відносин. Водночас у словникових дефініціях відсутній акцент на освітньому, когнітивному та міжкультурному вимірах медіації, що є визначальними в лінгводидактичному трактуванні ЗЄР.

У сучасному науковому дискурсі під медіацією розуміють комплексний феномен, що виходить за межі суто мовного посередництва та охоплює пізнавально-освітній, соціальний, когнітивно-соціальний і культурний виміри, проте в окремих концепціях простежено домінування певного акценту [18; 21; 25; 29].

Так, М. Байрам виокремлює пізнавально-освітню медіацію (передавання знань, розвиток критичного мислення) та медіацію у відносинах, спрямовану на розв'язання міжособистісних проблем [14]. Вказану думку розвинено у розвідках Е. Пікардо, де медіацію розглянуто як інструмент організації навчальної діяльності та соціальної інтеграції, що сприяє осмисленню досвіду й структуруванню знань

[24; 25]. У цьому контексті медіація постає механізмом розвитку рефлексивного мислення та здатності до критичної інтерпретації інформації.

У межах соціального виміру І. Енгельс визначає медіацію як механізм подолання дистанції між індивідом, культурою та соціумом у процесі діяльності [18]. Подібну динаміку взаємодії описує Ж. Аден, трактуючи медіацію як процес спільного творення змісту, що трансформується під впливом соціального оточення [12]. Відповідно, у соціальному вимірі медіація забезпечує залучення особистості в спільний простір діяльності та сприяє узгодженню у соціумі.

На взаємозв'язку когнітивного й соціального аспектів медіації наголошено у наукових доробках М. Холлідея, де зазначено, що мова реалізує ідеативну (репрезентація знань) та міжособистісну (встановлення соціальних відносин) функції [19]. Своєю чергою, у концепції К. Крамша оволодіння мовою розглянуто як процес соціалізації через посередництво знаків і формування «третього простору», у межах якого відбувається переосмислення значень [20; 21]. Д. Райман підтримує вказану думку і вважає ключовим завданням медіації конструювання змісту у процесі соціальної взаємодії через переформування текстів [26]. Відтак медіація постає механізмом поєднання осмислення змісту з регуляцією соціальної взаємодії.

Культурний вимір медіації розкрито у працях Ж. Зарат, Д. Люсьє та ін., які пов'язують медіацію з подоланням комунікативних бар'єрів і врахуванням соціокультурних особливостей різних спільнот [29]. Означену ідею уточнюють Г. Барковські та Г.-Ю. Крумм, де медіацію визначено як «процес конструктивної деескалації та опрацювання конфліктів під час міжкультурної взаємодії, спрямований на аналіз витоків крос-культурних суперечностей та встановлення взаємозв'язку між емоційними, когнітивними й поведінковими чинниками комунікативної взаємодії» [13, с. 206]. З-поміж вітчизняних науковців заслуговує на увагу позиція О. Пасічника, у якій зазначено, що медіація передбачає культурну чутливість, комунікативну гнучкість і здатність залучати соціолінгвістичні й екстралінгвістичні ресурси для адекватної контекстуальної інтерпретації ситуації [9].

З огляду на сказане, культурний вимір медіації передбачає трансформацію мовної особистості в процесі соціалізації, що означає здатність до рефлексії над витоками конфліктів та гармонізацію емоційних і когнітивних аспектів взаємодії в полікультурному середовищі.

Аналіз наукових розвідок дає підстави констатувати наявність спільного поняттєвого ядра у трактуванні медіації як процесу посередництва, спрямованого на конструювання, трансформацію та узгодження змісту в умовах соціальної та культурної взаємодії задля досягнення взаєморозуміння. Водночас в межах кожного виміру тлумачення означеного феномена не є тотожним: у пізнавально-освітньому аспекті (М. Байрам, Е. Піккардо) медіацію інтерпретовано як механізм розвитку критичного мислення й організації навчальної діяльності; у соціальному (Ж. Аден, Д. Вайсманн, І. Енгельс) – як спосіб спільного творення змісту та регуляції міжособистісних відносин; у когнітивно-соціальному (К. Крамш, Д. Райман, М. Холлідей) – як реалізація знань під час взаємодії у соціумі; у культурному (Г. Барковські, А. Гоар-Раденкович, Ж. Зарат, Г.-Ю. Крумм, Д. Люсьє, О. Пасічник, Г. Пенц) – як інструмент подолання міжкультурних бар'єрів та деескалації конфліктів. Відтак попри різні дослідницькі акценти, медіація постає інтегративним феноменом, що поєднує когнітивні, соціальні та культурні механізми конструювання смислу, а її багатовимірність зумовлює варіативність інтерпретацій у сучасному науковому дискурсі.

Аналіз словникових дефініцій, положень ЗЄР та визначень науковців дає змогу витлумачити *медіацію* як процес посередництва між співрозмовниками задля передавання змісту інформації та уможливлення її розуміння.

Згідно з ЗЄР (2020) [17] до медіації уналежнено види медіативної діяльності (медіація тексту, медіація понять, медіація спілкування) та медіативні стратегії (тлумачення нових понять, спрощення тексту). Це надзвичайно важливо для розуміння змісту поняття «медіативна компетентність», що передбачає здатність до виконання цієї діяльності та використання на практиці визначених стратегій. Всі вони представлені на рис. 1.

Представлені види медіативної діяльності та медіативних стратегій за ЗЄР (2020) свідчать про розширення ролі учня: від ретранслятора інформації (медіація тексту) до активного модератора інтелектуальних процесів (медіація понять) та фасилітатора соціокультурної взаємодії (медіація спілкування). Своєю чергою, кореляцію між компонентами структури медіації за ЗЄР (2020) виявлено у функціональній залежності, де види медіативної діяльності визначають комунікативне завдання, а медіативні стратегії слугують інструментом для його практичної реалізації.

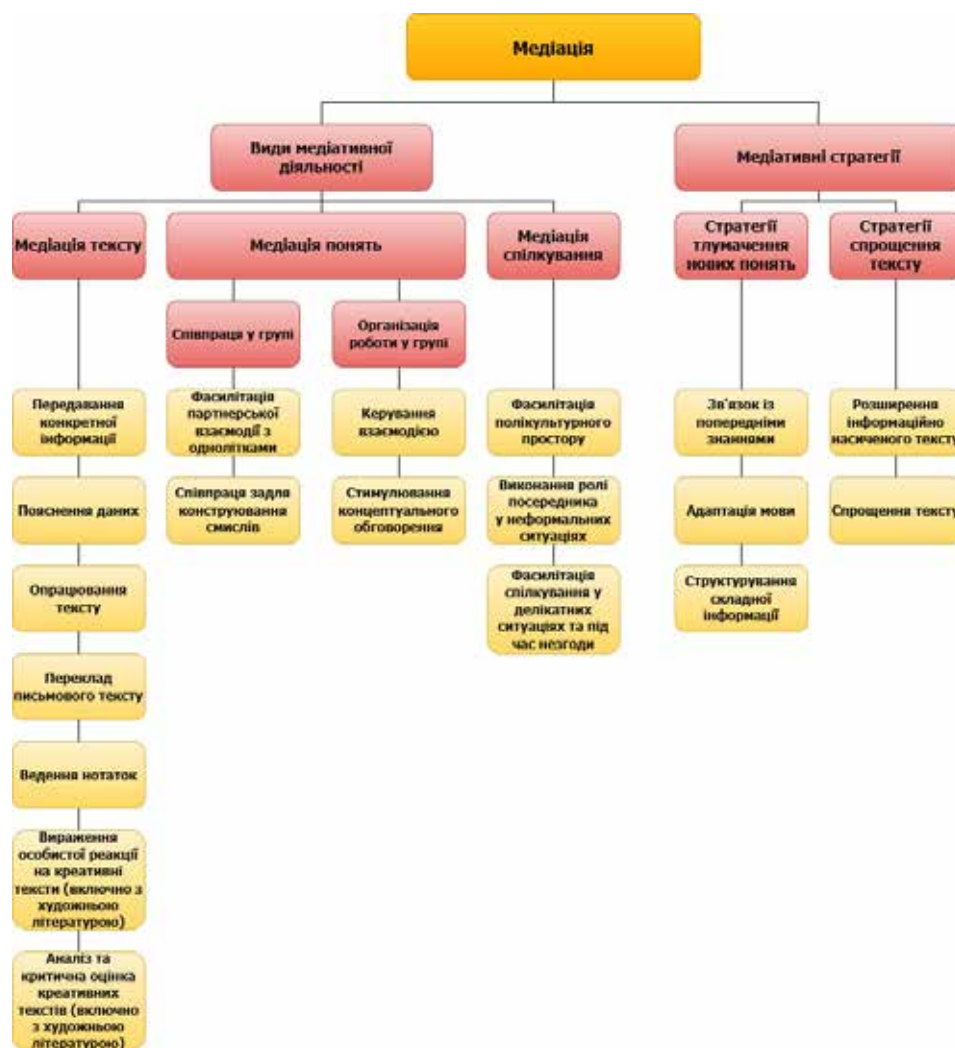

Рис. 1. Види медіативної діяльності та медіативні стратегії
(адаптовано автором за [17, с. 90])

У контексті вітчизняної законодавчої бази, зокрема у Державних стандартах базової [3] і профільної середньої освіти [4], до ключових компетентностей, що корелюють із медіацією, уналежено здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами. Попри відсутність у документі терміна «медіативна компетентність», аналіз змісту умінь, зазначених у Державному стандарті та їх співвіднесення з видами медіативної діяльності ЗЄР (табл. 1) засвідчили їхню концептуальну відповідність, адже формулювання цих умінь частково перетинаються.

У ЗЄР (2020) деталізовано види медіативної діяльності та відповідні стратегії їх реалізації. Таке розмежування є засадничим для визначення змісту медіативної компетентності. Зазначимо, що термін «медіативна компетентність» розглянуто переважно у працях із теорії мовної освіти та міжкультурної комунікації без розгорнутого тлумачення та інтерпретовано через феномени «медіація» та «комунікативна компетентність».

Так, у своїй праці «Медіативна компетентність для німецької мови як іноземної» [28], А. Вернер не лише аналізує поняття «медіація» в процесі його розвитку, але й розглядає медіативну компетентність. Під час опису природи медіації, дослідниця наголошує на необхідності резюмування, стислого викладу або детального роз'яснення ключових аспектів інформації. На відміну від професійного перекладу чи особистого усного та письмового перекладу, медіація акцентує на передаванні змісту та комунікативних намірів, які не є власними, для забезпечення взаєморозуміння між учасниками спілкування [28]. Крім того, у статті наголошено, що здатність до медіації передбачає сформовані міжкультурні навички, які виявляються у наявності високого рівня володіння іноземними мовами чи у формі глобальної перспективи, міжкультурного громадянства [28].

Спільні риси між вміннями за Державними стандартами базової [3] та профільної [4] середньої освіти та видами медіативної діяльності за ЗЄР (2020) [17]

Вміння за Державними стандартами базової та профільної середньої освіти	Види медіативної діяльності за ЗЄР (2020)	Спільні риси
1) здійснювати комунікацію в усній та письмовій формі на основі знання функцій мови, ресурсів (лексики, граматики) і норм мови, особливостей основних стилів і жанрів мовлення, типів мовної взаємодії;	1) передавання конкретної інформації; 2) переклад письмового тексту;	Точне використання мовних засобів для транслявання змісту іншому адресату в усній або письмовій формі, з урахуванням стилю, норм та комунікативної ситуації.
2) здобувати і опрацьовувати інформацію з різних (друкованих та цифрових, зокрема аудіовізуальних) джерел, критично осмислювати її, використовувати в усній та письмовій комунікації для обстоювання власних поглядів, переконань, суспільних і національних цінностей;	3) пояснення даних; 4) опрацювання тексту; 5) ведення нотаток;	Відбір, інтерпретація, перефразування та узагальнення інформації з текстових, аудіовізуальних або візуальних джерел для подальшого використання в спілкуванні.
3) відповідально використовувати мовні засоби для досягнення особистих і суспільних цілей у життєвих та навчальних ситуаціях, творчого самовираження, спираючись на особливості міжкультурної комунікації та досвід комунікації державною мовою;	6) фасилітація партнерської взаємодії з однолітками; 7) співпраця задля конструювання смислів; 8) керування взаємодією; 9) стимулювання концептуального обговорення; 10) фасилітація полікультурного простору; 11) виконання ролі посередника у неформальних ситуаціях; 12) фасилітація спілкування у делікатних ситуаціях та під час незгоди;	Підтримання конструктивної взаємодії, посередництво між учасниками спілкування, врегулювання непорозуміння та зосередження на досягненні результату в соціокультурних ситуаціях задля вирішення певної проблеми.
4) ефективно висловлювати ідеї відповідно до ситуації, почуття, пояснювати та обговорювати факти, явища, події, обґрунтовувати свої погляди та переконання в усній і письмовій формі у різних особистісних і соціальних контекстах (побутових, навчальних, громадських тощо), спираючись на мовний і мовленнєвий досвід, мовні норми у спілкуванні, соціокультурні реалії та особливості міжкультурної комунікації;	13) вираження особистої реакції на креативні тексти (включно з художньою літературою); 14) аналіз та критична оцінка креативних текстів (включно з художньою літературою).	Уміння аргументувати власну позицію, адаптувати зміст та надавати зворотний зв'язок відповідно до конкретного комунікативного контексту.

Розглядаючи місце медіації в системі мовної освіти, А. Вернер спирається на підходи М. Гроссманна, який визначає її як п'ятий вид мовленнєвої діяльності (поряд із аудіюванням, читанням, говорінням і письмом), та А. Рьосслера, який вважає медіацію інтегративним процесом, що охоплює всі зазначені види діяльності. Синтезуючи ці погляди, дослідниця доходить висновку, що медіація є не просто окремою навичкою, а складним кластером компетентностей, який функціонує на більш абстрактному рівні, оскільки для його реалізації необхідні комунікативні та соціальні субкомпетенції, а також лінгвістичні та когнітивні здатності до узагальнення, диференціації та резюмування інформації [28].

Відтак попри те, що А. Вернер переважно оперує терміном «медіація», в її праці медіативну компетентність потрактовано як комплекс комунікативних, міжкультурних, лінгвістичних і когнітивних умінь, необхідних для ефективного посередництва змісту та забезпечення взаєморозуміння в міжкультурному середовищі.

Під час дослідження проблеми формування медіативної компетентності у контексті професійно-орієнтованого навчання, І. Єрстова-Михалусь та Д. Ципіна акцентують на комунікативній природі медіації та зазначають, що кінцевою метою успішної медіації є формування єдиного смислового поля та досягнення комунікативної згоди між сторонами. Автори наголошують, що обов'язковою умовою для цього є створення соціально-психологічного середовища або комунікативного простору, який забезпечує конструктивну взаємодію партнерів у процесі перемовин [6]. Зауважимо, що автори ґрунтовно аналізують процесуальні аспекти посередництва, описують медіативну компетентність як здатність до фасилітації спільного смислового простору, однак не надають терміну конкретного визначення.

О. Долгушева та Т. Кібальнікова визначають мовленнєву компетентність у медіації (медіативна компетентність) як «здатність реалізовувати усно- чи письмово мовленнєву одномовну чи двомовну кому-

нікацію/взаємодію як посередник між співрозмовниками в ситуаціях, коли вони не можуть спілкуватися безпосередньо» [5, с. 293].

А. Мельник розглядає професійно орієнтовану медіативну компетентність як «активний процес інтерпретації, узагальнення та перефразування професійних текстів або усного мовлення таким чином, щоб допомогти студентам / учням (або співрозмовникам) глибше зрозуміти їхній зміст» [8, с. 55].

З огляду на проаналізовані матеріали констатуємо відсутність чіткої дефініції феномена «медіативна компетентність» у науковій літературі. Апелюючи до праць А. Мельникової, визначимо *медіативну компетентність* як здатність особистості здійснювати внутрішньомовне, міжмове та міжкультурне посередництво під час взаємодії комунікантів для забезпечення взаєморозуміння; між індивідами та різними формами подання інформації (текстова, числова, візуальна, звукова, таблична, електронна) через інтерпретацію, перефразування та узагальнення змісту повідомлення.

Аналіз наукового дискурсу свідчить про багатоаспектність розуміння структури медіативної компетентності. Крім того, за логікою розуміння медіації дослідниця А. Вернер визначає структуру медіативної компетентності, до якої уналежнює: «достатній рівень володіння мовою, знання правил і норм спілкування; міжкультурні знання та техніки і стратегії комунікативної взаємодії» [28, с. 60–61]. З нашого погляду, така дефініція є доволі узагальненою, оскільки дослідниця дещо обмежено схарактеризовує компоненти медіативної компетентності, проте визначає мовний, соціальний і міжкультурний аспекти, необхідні для реалізування медіації.

З погляду Д. Ципіної, структурними компонентами медіативної компетентності є: практичне володіння мовою (лексико-граматична, семантична та фонологічна компетенції); соціокультурна компетенція (здатність до компаративного аналізу національного та світового досвіду через встановлення міжкультурних зв'язків); комунікативна компетенція (управління дискурсом сторін через перефразування та резюмування; наявність навичок фасилітації та нейтралізації агресії відповідно до етичних норм взаємодії); інформаційно-аналітична компетенція (уміння структурувати складники конфлікту, розрізняти позиції сторін та прогнозувати результат); мнемічна компетенція (запам'ятовування неструктурованої інформації, зокрема імен, назв, деталей та фактів, озвучених сторонами); емоційний компонент (формування сприятливої атмосфери та дотримання нейтральності: психологічної стійкості до агресії сторін і повної відмови від змістового втручання в розв'язання конфлікту) [11]. Вважаємо, що вказана структура є доволі деталізованою, оскільки поряд із практичним застосуванням культурних і мовних знань враховує мнемічний та емоційний компоненти задля керування інтелектуальними та емоційними процесами в ситуації невизначеності.

На основі структур медіативної компетентності, запропонованих А. Вернер та Д. Ципіної, виокремимо таку структуру медіативної компетентності:

1. *Лінгвістичний компонент* – використання лексико-граматичних засобів, доречних до ситуації спілкування для пояснення змісту повідомлення.

2. *Комунікативний компонент* – перефразування, резюмування, скорочення інформації, надання зворотного зв'язку, адаптація мовлення до адресата, логічне конструювання повідомлення, регулювання коректності висловлень комунікантів.

3. *Організаційно-управлінський компонент* – заохочення до співпраці усіх учасників комунікації, дотримання норм спілкування під час комунікативного акту, координування спільної діяльності співрозмовників, утримання уваги суб'єктів на розв'язанні проблеми, здійснення вибору рішення з прогнозування наслідків.

4. *Соціокультурний компонент* – сукупність знань про систему цінностей, норми вербальної та невербальної поведінки представників різних лінгвокультур, що забезпечують коректну інтерпретацію контексту під час медіації.

5. *Рефлексивно-емоційний компонент* – контроль емоцій медіатора під час пояснення матеріалу чи організації взаємодії суб'єктів, дотримання принципу подвійної нейтральності під час напруженої комунікації, аналіз власної поведінки, прогнозування реакції співрозмовника на почуте задля вибору відповідної комунікативної стратегії.

6. *Прагматичний компонент* – усвідомлення комунікативної мети медіації та стратегічний вибір засобів для її досягнення.

Отже, поняття «медіація» та «медіативна компетентність» набувають ключового значення в сучасному полікультурному соціумі, оскільки відображають здатність особистості забезпечувати взаєморозуміння в умовах багатомовної та міжкультурної взаємодії. Теоретичний аналіз проблеми дає під-

стави стверджувати, що поняття «медіація» є загальним процесом тлумачення повідомлення задля взаєморозуміння, тоді як термін «медіативна компетентність» акцентує на результаті, а саме здатності здійснювати внутрішньомовне, міжмовне та міжкультурне посередництво між суб'єктами та різними формами подання інформації через трансформацію змісту. Своєю чергою, у структурі медіативної компетентності виокремлено такі компоненти: лінгвістичний, спрямований на ситуативно доречному використанні лексико-граматичних засобів для роз'яснення змісту; комунікативний, сфокусований на адаптації, перефразуванні та логічному конструюванні повідомлення; організаційно-управлінський, зорієнтований на координацію спільної діяльності та фасилітацію прийняття рішень; соціокультурний, ґрунтований на знаннях ціннісних систем і норм поведінки для коректної інтерпретації контексту; рефлексивно-емоційний, що забезпечує емоційний самоконтроль, дотримання нейтральності та стратегічне прогнозування реакцій співрозмовників; та прагматичний, спрямований на результативність посередницької діяльності.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в розробленні методичних засад реалізації медіативної компетентності в закладах загальної середньої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. URL: <https://slovnuk.me/dict/vts/медіація> (дата звернення: 13.12.2025).
2. Гаркавець С., Волченко Л. Медіація: словник-довідник. Сєверодонецьк: СНУ ім. В. Даля, 2020. 80 с. URL: https://deps.snu.edu.ua/media/filer_public/2f/09/2f09708c-60b2-4a23-8006-be39c55fb7d2/garkavets_volchenko_mediatsiia_slovnik-dovidnik.pdf (дата звернення: 13.10.2025).
3. Державний стандарт базової середньої освіти від 30.09.2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-п#Text> (дата звернення: 15.12.2025).
4. Державний стандарт профільної середньої освіти від 25 липня 2024 р. № 851. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-п#Text> (дата звернення: 15.12.2025).
5. Долгушева О., Кібальнікова Т. Медіативна компетентність у професійно-орієнтованому мовленні студентів, які вивчають англійську мову як фах. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 51, т. 4. С. 291–296. DOI: 10.24919/2308-4863/51-45.
6. Єрастова-Михалусь І., Ципіна Д. Формування медіативної компетентності у процесі вивчення професійно-орієнтованої іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 27, т. 2. С. 211–215. DOI: 10.24919/2308-4863.2/27.203558.
7. Закон України «Про медіацію» № 1875-IX від 16.11.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 13.12.2025).
8. Мельник А. І. Медіативна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови та культури. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Педагогіка та Психологія*. 2025. Вип. 42. С. 45–58. DOI: 10.32589/2412-9283.42.2025.334890.
9. Пасічник О. Міжкультурна медіація – переосмислення місця і ролі рідної мови у навчанні іноземних мов. *Проблеми сучасного підручника*. 2019. Вип. 22. С. 213–223. DOI: 10.32405/2411-1309-2019-22-213-223.
10. Тлумачний словник української мови. URL: <https://slovnuk.ua> (дата звернення: 13.12.2025).
11. Ципіна Д. С. Дидактичні засоби формування медіативної компетентності на занятті з іноземної мови. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2020. № 1. С. 366–372.
12. Aden J., Weissmann D. La médiation linguistique: entre traduction et enseignement des langues vivantes. Paris: Didier érudition: Klincksieck, 2012. 384 p.
13. Barkowski H., Krumm H.-J. (Hrsg.). Fachlexikon Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. 1. Aufl. Tübingen: A. Francke Verlag (UTB), 2010. 383 S.
14. Byram M. Teaching and assessing intercultural communicative competence. Clevedon: Multilingual Matters, 1997. 124 p.
15. Cambridge English Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/mediation> (дата звернення: 23.12.2025).
16. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 260 p.
17. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020. 278 p.
18. Engeström Y. Innovative learning in work teams: Analyzing cycles of knowledge creation in practice. In: Engeström Y., Miettinen R., Punamäki R.-L. (Eds.). *Perspectives on Activity Theory*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. P. 377–404.

19. Halliday M. Learning how to mean: Explorations in the development of language. London: Arnold, 1975. 164 p.
20. Kramsch C. (Ed.). Language acquisition and language socialization: Ecological perspectives. New York: Continuum, 2002. 272 p.
21. Kramsch C. Context and culture in language teaching. Oxford: Oxford University Press, 1993. 238 p.
22. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/mediation> (дата звернення: 23.12.2025).
23. Oxford Learner's Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/mediation> (дата звернення: 23.12.2025).
24. Piccardo E. Médiation et apprentissage des langues: Pourquoi est-il temps de réfléchir à cette notion? *ELA: Études de linguistique appliquée*. 2012. Vol. 167. P. 285–297.
25. Piccardo E. Mediation: A paradigm shift in language education. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020. 39 p. URL: <https://rm.coe.int/mediation-a-paradigm-shift-in-language-education-piccardo/16808ae720>.
26. Reimann D. Sprachmittlung – Mediation: Welche Konsequenzen für die Praxis aus dem Companion Volume? Eine curriculumanalytische Untersuchung und theoretisch-konzeptionelle Modellierungen für den Fremdsprachenunterricht. *Pandaemonium Germanicum*. 2022. Vol. 25, no. 46. P. 34–56. DOI: 10.11606/1982-8837254634.
27. Trim J., North B., Coste D. (Hg.). Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen. Berlin/München: Langenscheidt, 2001. 244 S.
28. Werner A. Mediationskompetenz für Deutsch als Fremdsprache. *Neue Beiträge zur Germanistik*. 2013. Vol. 147. P. 53–74. DOI: 10.11282/jgg.147.0_53.
29. Zarate G., Gohard-Radenkovic A., Lussier D., Penz H. Cultural mediation in language learning and teaching. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2004. 119 p.

REFERENCES

1. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (2026). [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Retrieved from: <https://slovnyk.me/dict/vts/медіація> [in Ukrainian].
2. Harkavets, S., & Volchenko, L. (2020). Mediatsiia: slovnyk-dovidnyk [Mediation: dictionary-reference]. Sievierodonetsk: SNU im. V. Dalia. Retrieved from: https://deps.snu.edu.ua/media/filer_public/2f/09/2f09708c-60b2-4a23-8006-be39c55fb7d2/garkavets_volchenko_mediatsiia_slovnik-dovidnik.pdf [in Ukrainian].
3. Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity (2020). [State standard of basic secondary education]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-n#Text> [in Ukrainian].
4. Derzhavnyi standart profilnoi serednoi osvity (2024). [State standard of specialized secondary education]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-n#Text> [in Ukrainian].
5. Dolhusheva, O., & Kibalnikova, T. (2022). Mediativna kompetentnist u profesiino-orientovanomu movlenni studentiv, yaki vyvchaiut anhlisku movu yak fakh [Mediative competence in professionally oriented speech of students learning English for specific purposes]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 51(4), 291–296. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-45> [in Ukrainian].
6. Yerastova-Mykhalus, I., & Tsypina, D. (2020). Formuvannia mediativnoi kompetentnosti u protsesi vyvchennia profesiino-orientovanoi inozemnoi movy [Mediator competence formation in the process of learning professionally oriented foreign language]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 27(2), 211–215. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/27.203558> [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrainy “Pro mediatsiiu” (2021). [Law of Ukraine “On mediation”]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> [in Ukrainian].
8. Melnyk, A. I. (2025). Mediativna kompetentnist maibutnoho vchytelia inozemnoi movy ta kultury [Mediation competence of a future foreign language and culture teacher]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Serii: Pedagogika ta psykholohiia*, 42, 45–58. <https://doi.org/10.32589/2412-9283.42.2025.334890> [in Ukrainian].
9. Pasichnyk, O. (2019). Mizhkulturna mediatsiia – pereosmyslennia mistsia i roli ridnoi movy u navchanni inozemnykh mov [Intercultural mediation – reassessment of student's first language role in the process of foreign language learning]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 22, 213–223. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2019-22-213-223> [in Ukrainian].
10. Tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy (2026). [Explanatory dictionary of the Ukrainian language]. Retrieved from: <https://slovnyk.ua> [in Ukrainian].
11. Tsypina, D. S. (2020). Didaktychni zasoby formuvannia mediativnoi kompetentnosti na zaniatti z inozemnoi movy [Didactic tools of mediation competence formation in foreign language classes]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Pedagogichni nauky*, 1, 366–372 [in Ukrainian].
12. Aden, J., & Weissmann, D. (2012). *La médiation linguistique: entre traduction et enseignement des langues vivantes* [Linguistic mediation: between translation and the teaching of modern languages]. Paris: Didier érudition; Klincksieck [in French].

13. Barkowski, H., & Krumm, H.-J. (Eds.). (2010). *Fachlexikon Deutsch als Fremd- und Zweitsprache [Specialized dictionary of German as a foreign and second language]*. Tübingen: A. Francke Verlag [in German].
14. Byram, M. (1997). Teaching and assessing intercultural communicative competence. Clevedon: Multilingual Matters [in English].
15. Cambridge English Dictionary (2025). Retrieved from: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/mediation> [in English].
16. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment (2001). Cambridge: Cambridge University Press [in English].
17. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume (2020). Strasbourg: Council of Europe Publishing [in English].
18. Engeström, Y. (1999). Innovative learning in work teams: Analyzing cycles of knowledge creation in practice. In Y. Engeström, R. Miettinen, & R.-L. Punamäki (Eds.), *Perspectives on Activity Theory* (pp. 377–404). Cambridge: Cambridge University Press [in English].
19. Halliday, M. (1975). Learning how to mean: Explorations in the development of language. London: Arnold [in English].
20. Kramsch, C. (Ed.). (2002). Language acquisition and language socialization: Ecological perspectives. New York: Continuum [in English].
21. Kramsch, C. (1993). Context and culture in language teaching. Oxford: Oxford University Press [in English].
22. Merriam-Webster Dictionary (2025). Retrieved from: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/mediation> [in English].
23. Oxford Learner's Dictionaries (2025). Retrieved from: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/mediation> [in English].
24. Piccardo, E. (2012). Médiation et apprentissage des langues: Pourquoi est-il temps de réfléchir à cette notion [Mediation and language learning: Why is it time to reflect on this concept]? *ELA: Études de linguistique appliquée*, 167, 285–297 [in French].
25. Piccardo, E. (2020). Mediation: A paradigm shift in language education. Strasbourg: Council of Europe Publishing. Retrieved from: <https://rm.coe.int/mediation-a-paradigm-shift-in-language-education-piccardo/16808ae720> [in English].
26. Reimann, D. (2022). Sprachmittlung – Mediation: Welche Konsequenzen für die Praxis aus dem Companion Volume [Language mediation – Mediation: What are the practical implications of the Companion Volume]? *Pandaemonium Germanicum*, 25(46), 34–56. <https://doi.org/10.11606/1982-8837254634> [in German].
27. Trim, J., North, B., & Coste, D. (2001). Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen [Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment]. Berlin/München: Langenscheidt [in German].
28. Werner, A. (2013). Mediationskompetenz für Deutsch als Fremdsprache [Mediation competence for German as a foreign language]. *Neue Beiträge zur Germanistik*, 147, 53–74. https://doi.org/10.11282/jgg.147.0_53 [in German].
29. Zarate, G., Gohard-Radenkovic, A., Lussier, D., & Penz, H. (2004). Cultural mediation in language learning and teaching. Strasbourg: Council of Europe Publishing [in English].

Стаття поширюється
на умовах ліцензії
відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 26.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.04.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026